

Ukrainian Media Group gegn Úkraínu

Dómur frá 29. mars 2005

Mál nr. 72713/01

10. gr. Tjáningarfrelsi

Ummæli um stjórnmálamenn. Staðreyndir og gildisdómar

1. Málsatvik

Kærandi, Ukrainian Media Group, er útgáfufyrirtæki í Kíev sem gefur út dagblað. Tvær greinar birtust þar dagana 21. ágúst og 14. september 1999 sem fjölluðu um úkraínsku forsetakosningarnar. Lét greinarhöfundur þung orð falla um tvo forsetaframbjóðendu, Natalia Vitrenko, leiðtoga framsækna sósíalistasflokks Úkraínu, og Petro Symonenko, leiðtoga úkraínska kommúnistasflokksins.

Báðir frambjóðendurnir höfðuðu mál gegn fyrirtækinu á grundvelli þess að greinarnar væru ósannar og þær sköðuðu æru þeirra og mannorð. Í mars og desember 2000 gengu dómar í málinum. Var þar fallist á kröfur Vitrenko og voru kröfur Symonenko að hluta til tekin til greina þar sem kæranda tókst ekki að sanna sannleiksgildi efnis greinanna. Kærandi var dæmdur til greiðslu bóta í báðum tilvikum og skyldaður til að birta leiðréttingu og úrskurðarorð dómsins.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi taldi brotið gegn tjáningarfrelsi sínu skv. 10. gr. þar sem úkraínskir dómstólar hefðu ekki gert greinarmun á gildisdómum og staðreyndum við mat sitt á greinunum tveimur og að úrlausnir þeirra væru pólitísk ritskoðun sem takmarkaði rétt félagsins til að dreifa upplýsingum.

Niðurstaða

Dómstóllinn taldi að sú takmörkun sem gerð var á tjáningarfrelsi kæranda væri studd við lög og stefndi að lögmætu markmiði, þ.e. að verja mannorð og réttindi annarra. Þá var tekið til skoðunar hvort úkraínsk lög og framkvæmd þeirra sem slík væri í samræmi við sáttmálann og framkvæmd hans varðandi 10. gr. og hvort innlendir dómstólar hefðu ekki getað tryggt rétt kæranda til tjáningarfrelsis. Dómstóllinn leit til þess að þágildandi úkraínsk löggjöf um ærumeiðingar gerði engan greinarmun á gildisdómum og staðreyndum, aðeins var talað um yfirlýsingar og gengið út frá því að slíka yfirlýsingu gæti þurft að sanna fyrir dómstólum. Einnig var tekið tillit til nýlegra ábendinga, skýrslna og ákvarðana alþjóðastofnana og samtaka sem öll höfðu lýst miklum áhyggjum af því hvernig tjáningarfrelsi væri háttað í Úkraínu.

Skv. 7. gr. úkraínsku borgararéttarlaganna skal hver sá sem miðlar upplýsingum þurfa að sanna sannleiksgildi þeirra. Sama krafa um sönnun átti við um gildisdóma. 37. kafli úkraínskra laga um prentmiðla skyldaði viðkomandi fjölmiðil til að leiðrétta yfirlýsingu sem hann hafði miðlað ef hann gat ekki sannað hana. Ef mannorð aðila hafði skaðast vegna yfirlýsingar, jafnvel þótt hún reyndist aðeins vera gildisdómur, gátu dómstólar dæmt fjölmiðilinn til greiðslu miskabóta. Landslög gerðu því ráð fyrir að verndun æru og mannorðs opinberra aðila væri mikilvægari en möguleikinn á að gagnrýna þá aðila opinberlega. Dómstóllinn komst að þeirri niðurstöðu að úkraínsk lög og framkvæmd þeirra hefði í þessu máli komið í veg fyrir að innlendir dómstólar gætu gert greinarmun á gildisdómum, réttmætum ummælum og yfirlýsingum sem ekki þurfti að sanna. Innlend lög væru því svo ströng í framkvæmd að þau gátu leitt til brota á 10. gr.

Í máli kæranda komst dómstóllinn að þeirri niðurstöðu að ummælin sem látin voru falla í báðum blaðagreinunum teldust gildisdómar, notaðir í samhengi við pólitíska umræðu, sem kærendur þyrftu ekki að sanna. Dómstóllinn leit til þess að ummælin fólu í sér gagnrýni á viðkomandi stjórnmálamenn með hörðum, ádeilukenndum og hæðnislegum orðum. Vafalaust höfðu þau móðgast og jafnvel hneykslast. Hins vegar yrði að líta til þess að þegar þau völdu sér starfssvið máttu þau gera ráð fyrir að fylgst yrði náið með þeim og þau gætu verið gagnrýnd harkalega á opinberum vettvangi. Þetta væri sú byrði sem stjórnmálamenn í lýðræðislegum þjóðfélögum yrðu að sætta sig við.

Í ljósi umræddra greina í heild sinni og þeirra hagsmuna sem vógust á taldi dómstóllinn að það samræmdist ekki því markmiði sem stefnt var að, að dæma kæranda sekan um ærumeiðingar. Takmörkunin á tjáningarfrelsi kæranda réttlættist ekki af brýnni þörf í þjóðfélaginu sem vó þyngra en hagsmunir almennings af lögmætri stjórn málaumræðu um forsetakosningarnar og frambjóðendurna. Að auki voru þau viðmið sem úkraínskir dómstólar beittu ekki í samræmi við meginreglur 10. gr. og þær ástæður sem gefnar voru sem réttlæting á takmörkuninni gátu ekki talist nægilegar. Dómstóllinn komst því að þeirri einróma niðurstöðu að brotið hefði verið gegn rétti kæranda skv. 10. gr.

Kæranda voru dæmdar 588,12 evrur í bæt看 fyrir fjártjón, 33.000 evrur í miskabætur og 5.521,07 evrur fyrir útlögðum kostnaði á grundvelli 41. gr.